
ÚPLNÁ UČEBNICE
mezinárodní řeči dra. Esperanta.

Napsal Fr. VI. L.

PLENA LERNOLIBRO
de la lingvo internacia de dro. Esperanto.

Por Bohemoj skribis

Fr. VI. L.

V PARDUBICÍCH.

Tiskem firmy F. Hoblík. — Nákladem vlastním.

1890.

Předmluva.

Poněvadž vlast' člověku neposkytuje všeho, čeho mu třeba, jest mu jednati s lidmi národností jiných a znáti jazyk jejich. Každý však dobře ví, jaké námahy, píle a vytrvalosti a peněz nutno, by seznal důkladně řeč jednu, natož mnohé.

Proto již přes 300 let pokoušeli se muži učení, aby sestavili mluvu, která neobyčejně jsouc snadna i hodíc se všem národům vzdělaným, usnadňovala by jejich styky; řeč, která známa by byla jim všem, nesáhajíc v život jejich soukromý.

Za nejzdařilejší pokus pokládají někteří Schleyerův volapük, který dosti značně je rozšířen. Avšak mnohé vady jeho brání, aby se stal skutečně řečí světovou. Schleyer totiž vymýšlel po chuti své tvary i slova, a výrazy jazyků národních přeměňoval tak, že s těžší lze je poznati; na př.: advokát lavogel, figura füg, fysika füsüd, hotel loted, idea döl, kanál kanäd (kanal = umělec!), móda molad, oltář latab, pošta pot, růže lol...

Množství přehlásek, skupiny dl, tl, bs, gs, ms... a příliš dlouhá slova činí volapük těžkým a nelibozvukým; př.: dlänüb, eimatabömetobös, ovinditobödok...

Lepší daleko je mezinárodní řeč dra. Esperanta. Mluvnice její jest velmi jednoducha a pravidelna, slovník obsahuje výrazy z důležitějších řečí evropských, a pravidla tvořby slov zmenšují počet základních asi na 900. Pro svou důležitost, snadnost a libozvučnost „la lingvo internacia“ nalezla hojně přívrženců, jichž počet denně vzrůstá.

Nadějeme se, že knížka tato poslouží k poznání její a k oblibě i ve kruzích obecnstva našeho.

Fr. VI. L.

Antaŭparolo.

Char la patrujo ne donas al homo chiajn necesajhojn, li devas konversadi kun homoj de aliaj nacioj kaj koni ilian lingvon. Sed chiu certe scias, kiel grandan laboron, diligenton, eldaŭrecon kaj monon oni bezonas al la efektiva konado de unu lingvo, kaj kiel al la de multaj!

Tial jam je pli multaj ol tricent jaroj sciviroj tentadis instrui lingvon, kiu estante tre facila kaj uzebla por chiaj popoloj civilizitaj, faciligus iliajn komunikighojn, ne premighante en ilian privatan vivon.

Iuj kredas, ke plej bona provo estas la de Schleyer volapük kiu estas vastigita nemalmulte. Sed multaj eraroj ghiaj ne lasas, ke ghi farighos vere la mondlingvo. Schleyer elpensis laŭ sia gusto formojn kaj vortojn, kaj shanghis esprimojn de nacilingvoj tiel, ke oni povas ekkoni ilin malfacile; ekzemple: advokato lavogel, figuro füg, fiziko füsüd, hotelo loted, ideo döl, kanalo kanäd (kanal = artisto!), modo molad, altaro latab, poshto pot, rozo lol...

Multego da sonoj ä, ö, ü, dl, tl, bs, gs, ms... kaj la longegaj vortoj faras volapükon malfacilan kaj malbelan; ekz.: dlänüb, eimatabömetobös, ovinditobödok...

Pli bona estas la lingvo internacia de dro. Esperanto. La gramatiko ghia estas tre simpla kaj regula, la vortaro enhavas la vortojn el la antaŭaj lingvoj de Eŭropo, kaj la reguloj por la kreado de l' vortoj malgrandigas la nombron de la radikesprimoj sur preskaŭ naŭcent. Por sia graveco, facileco kaj bonsonec' la lingvo internacia trovis multegon da amikoj, de kiuj la nombro en chiu tago kreskas.

Ni esperas, ke tia chi libreto helpas al la ekkono de ghi kaj al ghia placho ankaŭ en nia publiko.

Fr. VI. L.

Úplná mluvnické. Plena gramatiko.

1. **Abeceda** (abecedo aŭ alfabeto): a, b, c, ch (= ĉ), d, e, f, g, gh (= dĝ), h, i (= y), j, jh (= ĵ), k, l, m, n, o, p, r, s, sh (= ŝ), t, u, ŭ (u ve dvouhláskách), v, z.

2. **Přízvuk** (akcento) v úplných (t. j. neapostrofovaných) slovech padá na slabiku předposlední.
3. **Člen** (artiklo) *la* klade se přede jméno podstatné, mluví-li se o známé bytosti; neskloňuje se. Př.: amiko venis = přítel (nějaký) přišel; la amiko venis = přítel (očekávaný, známý) přišel. Připouští-li libozvuk, lze *la* apostrofovati ve *l'*: l' amiko.
4. **Podstatné jméno** (substantivo) končí se na *o*, které se často může nahradit apostrofem (potom přízvuk spočívá ne na předposlední, nýbrž na poslední slabice): amiko — amik'.

Ve množném čísle připíná se *j* (oj): amikoj (přátelé).

Přípona akkusativu je *n*, tedy: amikon = přítele, amikojn = přátely.

Genitiv opisuje se předložkou *de*, dativ *al*, instrumental *per* s nominativem. Zní tedy vzorec sklonby:

1. Beze členu: N. patro (otec), G. de patro, D. al patro, Ak. patron, V. patro! L. pri patro, I. per patro;
množně: N. patroj, G. de patroj, D. al patroj, Ak. patrojn, V. patroj!, L. pri patroj, I. per patroj.
2. Se členem: N. la patro, G. de la patro (de l' patro), D. al la patro a t. d.

5. **Přídavné jméno** (adjektivo) vychází na *a*; skloňuje se jako podstatné. Stupňování děje se slovem *pli* (= více) pro komparativ a *plej* (= nejvíce) pro superlativ; př.: bona = dobrý, pli bona = lepší, plej bona = nejlepší. Než = *ol*; tedy: bělejší než sníh = pli blanka ol negho.
6. **Číslovky** (numeraloj) se nesklánějí. Základné jsou: 1 unu, 2 du, 3 tri, 4 kvar, 5 kvin, 6 ses, 7 sep, 8 ok, 9 naŭ, 10 dek, 11 dek unu, 12 dek du..., 20 dudek, 30 tridek..., 100 cent, 200 ducent..., 1000 mil...

Př.: 1891 = (unu) mil okcent naŭdek unu.

Řadové přibírají *a*, násobné *obla*, zlomkové *ono*, hromadné *ope*; na př.: prvý = unua, dvojnásobný = duobla, třetina = triono, čtyřmo = kvarope.

Podílné opisují se (j. v češt.) předložkou *po*: po pěti = po kvin.

7. **Náměstky** osobné: já = mi, ty = ci, on = li, ona = shi, ono = ghi, my = ni, vy = vi, oni (ony, ona) = ili, se = si, německé man = oni.

Pozn.

1. Místo *ci* (= ty) užívá se obvykle *Vi* (= Vy).
 2. Pro zvířata a věci neživé platí *ghi* (ono) také místo českého on a ona.
 3. Náměstky přisvojovací tvoří se příponou *a*: mia (můj, má, mé), lia (jeho), shia (její) a t. d.
8. **Příslovce** (adverbioj) utvořené ze příd. jmen přibírají *e*: bone dobře, pli bone lépe, plej bone nejlépe.
9. **Předložky** (prepozicioj) spojují se s nominativem; jen na otázku „kam?“ s akkusativem; na př.: en ghardeno = v zahradě; en ghardenon = do zahrady.
10. **Sloveso** (verbo) neoznačuje osoby a čísla příponami, nýbrž osobními náměstky; ku př.: mi kantas = zpívám, li kantas = (on) zpívá, ni kantas = zpíváme a t. d.

Přípony časův a způsobů:

1. přítomný čas přibírá ke kmeni *as*: kantas zpívá (zpívají);
2. minulý čas *is*: kantis zpíval (-a, -o, -i, -y, -a);
3. budoucí *os*: kantos zazpívá;
4. spojovací způsob *us*: kantus zpíval by;
5. rozkazovací způsob *u*: kantu! (zpívej, zpívejte!)
6. infinitiv *i*: kanti zpívati.

Přechodníky:

a) činné:

7. přítomný končí se v *ant-* (anto, anta, ante),
8. minulý na *int-* (into, inta, inte),
9. budoucí na *ont-* (onto, onta, onte);

b) trpné:

10. přítomný na *at-* (ato, ata, ate),
11. minulý na *it-* (ito, ita, ite),
12. budoucí na *ot-* (oto, ota, ote).

Příklady:

- amanto = milující (milovník);
- amanta = milující; patro amanta = otec milující;
- amante = miluje (milujíc, -íce);
- amato = milovaný (milenec);
- amata = milovaný; knabino amata = dívka milovaná;
- amate = jsa (jsouc) milován...

Trpný rod opisuje se, jako v češtině, slovesem *esti* = býti a přechodníkem trpným; na př.:

shi estas amata de chiuj = (ona) jest milována ode všech.

11. **Zápor** jen jednoduchý jest; na př.: mi vidis nenion = neviděl jsem nic (do slova: viděl jsem nic).
12. Tak zvaná **cizí slova**, t. j. která přicházejí v podobném tvaru v důležitějších řečech evropských, nemění zvuku, nýbrž pouze pravopis a zakončení; na př.: grammatika = gramatiko, theatrum (divadlo) = teatro, doktor = doktoro...
13. Má-li sloveso v různých jazycích různé vazby, užije se v řeči mezinárodní buď vazby kterékoli buď předložky *je*; na př.: radovati se čemu = ghoji je io; touha po vlasti = enuo je l' patrujo.
14. **Tvořba slov předponami a příponami.**

a) Předpony:

1. *ge* značí oba rody: patro = otec, gepatroj = rodiče (otec a matka);
2. *bo* stav povstalý sňatkem: bopatro = tchán;
3. *mal* vyjadřuje opak: bona = dobrý, malbona = zlý; richa = bohatý, malricha = chudý;
4. *re* = zpět, opět: redoni = vrátiti (zpět dáti), revidi = shledati se (opět spatřiti);
5. *dis* = roz: disrompi = rozlomit;
6. *ek* značí děj počínavý nebo jednodobý: ekkrii = vykřiknouti, eksoni = zazněti;
7. *ne* = ne: nebela = nepěkný, neebila = nemožný;
8. *trans* = pře(s): transpashi = překročiti;
9. *tra* = pro (skrze): travidu = prohlédnouti;
10. *al* = při (k): alsalti = přiskočiti, altiri = přitáhnouti;
11. *en* = ve, do: eniri = vejíti, entiri = vtáhnouti.

b) Přípony:

12. *an* = člen, přívrženec, obyvatel: klubano = člen spolku, republikano = republikán, urbano = měšťan;
13. *id* = potomek, dítě...: Napoleonido = Napoleonovic, katido = kotě;
14. *in* = ženský rod: fratino = sestra, patrino = matka, hundino = psice;
15. *uj* = držiště, též strom a vlast', na př.: plumujo = držadlo péra, pomujo = jabloň, Bohemujo = Čechy;
16. *ing* značí předmět, do něhož se co zasazuje, j.: kandelingo = svícen;

17. *estr* = předseda: klubestro = předseda spolku;
18. *er* označuje část hromadného celku: monero = peníz, sablero = zrno písku;
19. *ar* souhrn, pojem hromadný: arbaro = les, montaro = pohoří;
20. *ul* osoba vlastností se vyznamenávající: saghulo = mudřec;
21. *ind* = hodný (cenný): kredinda = věrohodný;
22. *ebi* = možný: manghebla = jedlý, videbla = viditelný;
23. *ajh* slouží k označení věci dotyčné; j. verajho = pravda, ferajho = věc železná, chirkaŭajho = okolí;
24. *ec* pojem odtažitý: libereco = svoboda, fideleco = věrnost;
25. *em* zvyk, obyčej: lernema = učenlivý, puremeco = čistotnost;
26. *et* zdrobňuje: monteto = pahor, frateto = bratříček;
27. *eg* zveličuje: domego = palác, varmega = horký;
28. *il* nástroj: tranchilo = nůž, sonorilo = zvon;
29. *ig* činí výraz přechodným: purigi = čistiti, kulpigi = viniti;
30. *igh* činí výraz zvratným: purighi = čistiti se, rughighi = červenati se, farighi = stávat se;
31. *ej* místo k...: preghejo = kostel, lernejo = škola;
32. *ist* osoba zaměstnaná činností: botisto = obuvník, kuracisto = lékař, ghardenisto = zahradník;
33. *ad* značí trvání děje: promenado = procházka, kantado = zpěv, servado = služba;
34. *nj* a *chj* připojené prvním 2—5 hláskám tvoří jména osob zdrobnělá; *nj* ženská, *chj* mužská; př.: Manjo = Marjánka, Kachjo = Karlíček, Joanchjo = Jeníček.

Lekturo.

1. Patro nia.

Patro nia, kiu estas en la chielo! Sankta estu Via nomo! Venu regheco Via! Estu volo Via, kiel en la chielo, tiel ankaŭ sur la tero! Panon nian chiutagan donu al ni hodiaŭ! Kaj pardonu al ni shuldojn niajn, kiel ni ankaŭ pardonas al niaj shuldantoj! Ne konduku nin en tenton, sed liberigu nin de la malvera; char Via estas la regado, la forto kaj la gloro eterne. Amen.

2. Psalmo 117.

Laŭdu Sinjoron chiuuj popoloj, glorigu Lin chiuuj homoj! Char estas firmita super ni bonkoreco Lia, kaj la vero de Sinjor' en eterne.

3. Joano 3, 16.

Tiel Dio amis la mondon, ke Li donis Sian Filon ununaskitan, ke chiu, kiu kredas je Li, ne perdata estas, sed ke havas la vivon eternan.

4. La plej bela beligajho.

Iam vizitis Kornelian, edzinon de glora Romano, grandestimata sinjorino. Kiam shi demandis je la beligajhoj de sia gastigantino, Kornelia alkondukis du siajn filojn, kiujn shi edukis zorge, kaj diris: „Jen miaj plej belaj beligajhoj!“

5. La richeco chiam daŭranta.

Richa achetisto demandita de regho je la grandeco de sia richeco, respondis: „Mi havas nur mil florintojn.“ La regho ne volis kredi. Tial la achetisto ekklarigis: „Mil florintojn mi donacis al ia malrichdomo, kaj tiu sum' estas mia havo. La restan monon mian mi perdos per mia morto, sed tiu sumo apartenos al mi eterne.“

6. Du kokoj.

Du kokoj bataladis kune. La venkito kashis sin en angulo de l' domo. Sed la venkinto ekflugis sur la tegmento, frapadis per la flugiloj kaj gloradis sian venkon. Lin vidis aglo, jhetis sin sur lin kaj disshiris lin.

7. La maljunulo kaj la morto.

Maljunulo, kiu portadis lignon, ekmalforta dekushigis la portajhon, kaj memorante al si chiujn suferojn de sia vivo, alvokadis la morton. Tiu chi ekshajnis kaj demandis je la kaŭzo de lia voko. — „Mi petas vin,“ la maljunulo respondis, „levu al mi la portajhon.“

Tiu chi fabulo montras, ke chiu, ankaŭ malfelicho, amas sian vivon.

8. Lupo kaj pastoro.

Pastoro perdis per malsaneco chiujn shafojn. Lupo sciinte tion, venis esprimi al li sian kompaton. „Pastoro, chu ghi estas vera, ke la tiel granda malfelicho farighis al vi? Mi aŭdis, ke chiuj shafoj viaj mortis. La karaj, piaj, grasaj shafoj! Mi bedaŭras vin tiom, ke mi plorus sangajn larmojn.“ „Mi dankas al vi, mia amiko,“ la pastoro respondis, „mi vidas, ke vi havas tre kompatan koron.“

„Tian li havas vere,“ aldiris la hundo de l' pastoro, „se per malfelicho de alio li sam dolorighas.“

9. La libro de l' naturo.

(Boleslav Jablonský.)

Estas unu granda libro,
kiun skribas, rektas Di',
granda libro de l' naturo
estas sankta nom' de ghi.

Se vi havas sentan koron,
legu diligente ghin,
en literoj ghiaj lernu
koni Dion, mondon, sin.

Tradukis F. V. L.

10. Ho, mia kor'!

Ho, mia kor', ne batu maltrankvile,
el mia brusto ne saltu for!
Jam teni min ne povas mi facile,
ho, mia kor'!

Ho, mia kor'! Post longa laborado
chu mi ne venkos en decida hor'!
Sufiche! trankvilighu de l' batado,
ho, mia kor'!

Dro. Esperanto.

11. **Kde domov můj?** (Bohema kanto nacia.)

Kie patruj', mia patruj'?
Akvoj fluas tra floraroj,
montojn beligas arbaroj,
multa ghardenon frukter';
tie paradiza ter';
kaj ter' tia, tiel bela
Bohemuj', al mi patruj'.

Kie patruj', mia patruj'?
Chu vi tiun teron konas,
kie kantoj chiam sonas,
kie sana la anim',
kie senco sen la tim'?
De popol' tiu la tero
Bohemuj', al mi patruj'.

Tradukis F. V. L.

12. **Laboro.**

Né el malghója okúl', sed el mán' diligénta elíras hélpo en málfelichtémp': chíon
bonígas labór'.

13. **La vero.** (Kollár.)

1. Frat', ne malesperu, se starighas
malamika kontraŭ vin envi';
ne fidela al ver' kaj al si,
kiu defendante ghin timighas.

2. Vero ne deshtupas, se levighas
ech ja tuta mondo kontraŭ ghi;
estas laŭdata de kontraŭkri',
kaj de insultado ghi belighas.

3. Ver' al Liban-cedroj similighas:
de la enblovantaj ventoj nur
ghia agrabla odor' vastighas.

4. Ghia lang' — glav' estas, brusto — monto,
kor' — marmoro, mano — firma tur',
piedo — shtoneg' sur kontraŭonto.

Tradukis F. V. L.

14. L' azenoreloj.

Antaŭ longaj tempoj vivis en la Nigrachinujo, oriente de Indujo, regho Daibang, kiu havis unu filon; tiu chi regante neniam montris orelojn al homoj. Je chiu tago li volegis elkapti el la popolo belan junulon, kaj kiam tiu sam al li harojn ekkombis kaj barbon ekordigis, la regho lasis lin mortigi.

Tiel ghi farighis en multaj jaroj. Fine la sorto venis je filo de malricha patrino, kiun shi tre amis. Shi donis al li novan veston kaj farinte panerojn, al kiuj shi metis lakton de patrinbrusto, endonis ilin al lia brusto dirante: „Kiam vi kombados harojn de l' regho, manghu daŭre paneron. Tiel plej certe vi estos savata de la morto.“

La junul' iris al la regho. Kiam li al tiu chi harojn kombadis kun ora kombilo, li vidis, ke l' oreloj de la regho estas similaj al la de azeno. Tial la regho mortigadis la junulojn, char li timadis, ke ili eldirus al la popolo tiun chi malbelecon. Laŭ la vortoj de la patrino la junulo manghis daŭre paneron. La regho vidinte lin demandis: „Kion vi manghas?“ La junulo respondis: „Panerojn da orizo.“ „Donu al mi!“ petis la regho. La junulo donis paneron al la regho, kiu manghis kaj diris: „L' odoro kaj la gusto de ghi estas agrablaj; chu vi ne scias la kaŭzon?“ — „Mia patrino metis al ili propran lakton brustan kaj donis ilin al mi por la vojon,“ la demandito respondis.

La regho pensis: „Mi ne povas lin mortigi, char ni trinkis lakton de tiu sam patrino.“

Li diris al la junulo: „Mi ne mortigos vin; sed vi devas diri al neniŭ, nek al via patrino, kiaj estas miaj haroj.“ „Mi diros ĝin al neniŭ,“ la junulo promesis kaj estis vivigata.

Oni miris, ke tiu junulo estis servata, kvankam ĉiuj alioj, kiuj antaŭe kaj poste la reĝon kombadis, estis mortigataj; oni demandadis lin je la kaŭzo, sed li diris ĝin al neniŭ. Sed ne povante nepensadi je sia sekreto, li ekmalsanighis. Kuraciloj ne helpadis, kaj la kuracisto diris: „Vi havas certe ian sekreton; tiun vi devas eldiri; alie vi ne eksanighos.“

La junulo certigis, ke li ne havas ian sekreton; kiam post mallonga tempo la patrino voladis ekscii tion saman, la filo diris al ŝi: „Mi havas sekreton, sed se mi eldirus, la reĝo punus min per morto.“ La patrino konsilis: „Iru en dezerton kaj diru ĝin en okaza loko, ke neniŭ ĝin aŭdus.“

La filo iris kaj ekmalkriis en truon de ia besto: „Nia reĝo havas azenajn orelojn.“ Post mallonga tempo li eksanighis.

Sed la vento kaptis liajn vortojn kaj alportis ĝin orelojn de la reĝo. Tiu ĉi sendis por la junulo kaj diris al li severe: „Mi volegis, ke vi diros al neniŭ, kiaj estas miaj oreloj. Sed vi ne konservis la promeson.“

La junulo respondis: „Mi diris ĝin al neniŭ. Sed kiam mi reiris de vi, mi ekmalsanighis; la kuracisto timigis min, ke mi mortos, se mi ne eldiros la sekreton, kiun mi certe tenas. La patrino konsilis al mi, eldiri ĝin en dezerto; mi obeis kaj malkriis ĝin en truon de ia besto; mi estis certa, ke neniŭ min aŭdis.“

La reĝo diris: „Mi aŭdis la vortojn de l’ vento alportitajn. Mi ne mortigos vin, se vi scias, kiel mi kashus miajn orelojn.“ — „Lasu fari al vi ĉapon kun orelkushajhoj kaj portadu ĝin,“ la junulo konsilis; „ĉiuj, kiuj vin tiel vidos, certe farigos kaj portados similajn ĉapojn.“

La propono plachis al la reĝo. Li obeis kaj igis fari al si tian ĉapon. Ĉiuj ĝin mirante rigardadis kaj laŭdadis. Neniŭ sciis, ke la reĝo havas azenajn orelojn, kaj la ĉapo farighis konata kaj uzata ĉe ĉiuj.

La junul’ estis nomata ministro, kaj la reĝo ĉesis mortigi homojn. Tial la popolo amis lin.

Laŭ inde rakontas F. V. L.

Vortareto. Slovníček.*)

*) Ve slovníčku tomto uvedeny jsou všechny kmeny (asi 920) bez mluvnických přípon. Význam slůvek mluvnických a slootovorných dán do závorek; na př.

a,

ad,

ajh,

an...

A.

a

(přípona přídav. jména)

acid

, kyselý

achet

, kupovati

ad

(trvání děje)

adiaů

, s Bohem!

aer

, vzduch

afer

, věc, záležitost

agl

, orel

agrabl

, příjemný

agh

, věk, stáří

ajn

, -koli

ajh

(věc)

akompan

, doprovod

akr

, ostrý

akv

, voda

al

, k [opisuje dativ]

ali

, jiný

almenaŭ

, aspoň

alt

, vysoký

alumet

, sirka

am

, milovati

amas

, zástup, hromada

amik

, přítel

an

(člen, obyvatel)

angul

, úhel, kout

anghel

, anděl

anim

, duše

ankaŭ

, také

ankoraŭ

, ještě

anstataŭ

, na místo

ant

(přech. přít. čin.)

antaŭ

, před

apart

, zvláště

aparten

, náležeti

apenaŭ

, sotva

apud

, u

ar

(sbírka, souhrn)

arb

, strom

arghent

, stříbro

as

(přít. čas)

at

(přech. přítom. trp.)

atend

, čekati

aŭ

, nebo, čili

aŭd

, slyšeti

aŭskult

, naslouchati

aŭtun

, podzim

av

, děd

avar

, lakomý

azen

, osel

B.

babil

, chvástati

bak

, péci

bala

, zahazovati

balanc

, kolébati, klátiti

baldaŭ

, brzo

ban

, koupati

bapt

, křtíti

bar

, zavíratí

barb

, brada, vous

barel

, sud

baston

, hůl

bat

, bítí

batal

, bojovati

bedař

, litovati

bel

, krásný

ben

, žehnati

benk

, lavice

best

, zvíře

bezón

, potřeba

bier

, pivo

bind

, vázati (knihy)

bird

, pták

blank

, bílý

blind

, slepý

blov

, váti, douti

blu

, modrý

bo

(sňatkem se stavší)

boj

, štěkati

bol

, vřítí, vařiti

bon

, dobrý

bord

, břeh

bot

, bota

botel

, láhev

bov

, vůl, býk

branch

, větev

brand

, kořalka

bril

, skvíti se

bros

, kartáč

bru

, bručeti, hučeti

brul

, hořeti, pláti

brust

, prsa

brut

, dobytek

bush

, ústa

butr

, máslo

buton

, knoflík

C.

cel

, cíl

cent

, sto

cert

, jistý, známý

ceter

, ostatní

ci

, ty

cigar

, doutník

cigared

, cigarette

citron

, citrón

Ch (= č).

chagren

, rmoutiti

chambr

, pokoj, světnice

chap

, čepice

chapel

, klobouk

char

, poněvadž

che

, u, při

chemiz

, košile

chen

, řetěz

cheriz

, třešně

cherk

, rakev

ches

, přestati

cheval

, kůň

chi

, hle, tu

chia

, každý

chiam

, vždy

chie

, všude

chiel

, nebe

chio

, všecko

chirkaŭ

, okolo

chiu

, všečen

chj

(viz str. 11.)

chu

, zda, -li

D.

da

(opisuje genitiv dělivý, j.: kilogramo da viando = kg masa)

danc

, tanec

dangher

, nebezpeč

dank

, dík

daŭr

, trvati

de

, od (opisuje genitiv)

decid

, rozhodnouti

defend

, brániti

dek

, deset

dekstr

, pravý (ruka...)

demand

, otázka

dens

, hustý

dent

, zub

detru

, zbořiti

dev

, míti, býti povinen

dezert

, poušť

dezir

, přání, touha

Di

, Bůh

dik

, tlustý

diligent

, pilný

dimanch

, neděle

dir

, říci

dis

(roz-)

disput

, rozmluva

divid

, dělit

dolch

, sladký

dolor

, bolest

dom

, dům

don

, dar, dávat

donac

, darovat

dorm

, spát

dors

, žádat

du

, dva

dum

, zatím když

E.

e

(příp. příslovce)

eben

, rovný

ebl

, možný

ec

(vlastnost')

ech

, třebas

eduk

, vychovati

edz

, manžel

efektiv

, skutečný

eg

(zvětšení)

egal

, stejný

ej

(místo k...)

ek

(počínavý neb jednodobý děj)

eks

, bývalý

ekster

, mimo

ekzempl

, příklad

el

, z

elekt

, vybrati

em

, obyčejně (zvyk)

en

, v

enu

, nuda

envi

, závist'

er

(jediné)

erar

, blouditi

escept

, vyňati

esper

, důvěřovati, nadíti se

esprim

, vyjádřiti

esting

, zhasiti

estr

(předseda)

et

(zmenšení)

etagh

, patro

etern

, věčný

F.

facil

, snadný, lehký

faden

, niť

fajf

, pískati

fajr

, oheň

fal

, padati

fald

, sepjati

famili

, rodina

far

, činiti

fart

, míti se

felich

, šťastný

fend

, štípati

fenestr

, okno

fer

, železo

ferm

, zavřít

fest

, svátek

fianch

, ženich

fidel

, věrný

fier

, pyšný

fil

, syn

fin

, konec

fingr

, prst

firm

, pevný

fish

, ryba

flank

, strana

flar

, voněti, čichati

flav

, žlutý

flor

, květina

flu

, téci

flug

, letěti

fluid

, tekutý

foj

, -krát

fojn

, seno

foli

, list

fond

, založiti

font

, pramen

for

, dále

forges

, zapomenouti

forgh

, kouti

fork

, vidlička

forn

, kamna

fort

, silný

fos

, kopati

frap

, tlouci, klepati

frat

, bratr

fraŭlin

, slečna

fresh

, čerstvý

fromagh

, sýr

frost

, mráz

frot

, třít

fru

, časně, záhy

frukt

, plod

frunt

, čelo

fulm

, blesk

fum

, kouř

fund

, dno

G.

gaj

, veselý

gajn

, získati

gant

, rukavička

gard

, stříci

gast

, host'

ge

(obojí rod)

genu

, koleno

glaci

, led

glas

, sklenice

glat

, hladký

glav

, meč

glit

, klouzati

glor

, sláva

glut

, polykati

gorgh

, hrdlo

grand

, veliký

gras

, tučný

grat

, škrábnouti

gratul

, přát

grav

, důležitý

griz

, šedý

gust

, chuť

gut

, kapka

Gh (= dž).

gharden

, zahrada

ghem

, vzdychati

ghentil

, zdvořilý

ghi

, to

ghis

, až

ghoj

, těšiti se

H.

ha

, ach

hajl

, krupobití

haladz

, výpar

halt

, držeti

har

, vlas

haring

, sled'

haŭt

, kŭže

hav

, míti

hejt

, topiti

help

, pomoc

herb

, tráva

hered

, děditi

hieraŭ

, včera

ho

, ó

hodiaŭ

, dnes

hom

, člověk

honest

, počestný

hont

, styděti se

hor

, hodina

horlogh

, hodiny

hotel

, hostinec

humil

, ponížený, pokorný

hund

, pes

I.

i

(infinitiv)

ia

, nějaký

ial

, pro něco

iam

, někdy

id

(-ovic, potomek)

ie

, někde

ies

, něčí

ig

(činiti nějakým)

igh

(státi se...)

il

(nástroj)

ili

, oni

in

(ženský rod)

ind

(hodný)

infan

, dítě

ing

(do čeho se dává...)

ink

, inkoust

instru

, učití

insul

, ostrov

insult

, spílati

int

(přech. min. čin.)

intenc

, zamýšleti

inter

, mezi

intern

, vnitřní

invit

, pozvati

io

, něco

iom

, poněkud, kousek

ir

, jíti

is

(min. čas)

ist

(zaměstnaný)

it

(přech. min. trp.)

iu

, někdo

J.

j

(množ. čís.)

ja

, ba, vždyť, přece

jam

, již

jar

, rok

je

(všeobecná předložka)

jen

, hled'! [jen-jen = hned-hned]

jes

, ano

ju-des

, čím-tím

jugh

, souditi

jun

, mlád

just

, spravedliv

Jh (= ž).

jhaüd

, čtvrtek

jhet

, vrci, hoditi

jhur

, přísaha

K.

kaf

, káva

kaj

, a

kajer

, sešit

kaldron

, kotel

kalesh

, vůz

kalkul

, počítati

kamen

, komín

kamp

, pole

kanap

, pohovka

kandel

, svíce

kant

, zpěv

kap

, hlava

kapt

, chytati

kar

, drahý

karb

, uhel, uhlí

kares

, celovati

kash

, skrývati

kat

, kočka

kaüz

, příčina

ke

, že, aby

kelk

, několik

kest

, bedna

kia

, který, jaký

kial

, proč

kiam

, kdy, když

kie

, kde

kiel

, jak

kies

, čím

kio

, co

kiom

, kolik

kis

, líbati

kiu

, kdo

klar

, jasný

knab

, chlapec

kok

, kohout

kol

, krk

koleg

, druh

kolekt

, sbíratí

koler

, hněv

kolon

, sloup

kolor

, barva

komb

, česati

komenc

, začati

komerc

, obchod

kompat

, soustrast'

kompren

, rozuměti

kon

, znáti

kondich

, podmínka

konduk

, vésti

konfes

, přiznati

konsent

, souhlas

konserv

, ušetřiti

konsil

, rada

konsol

, útěcha

konstant

, stálý

konstru

, stavěti

kontent

, spokojen

kontraů

, proti

konven

, spořádati

kor

, srdce

korn

, roh

koron

, věnec, koruna

corp

, tělo

kort

, dvůr

kost

, cena

kovr

, zahaliti

krach

, plíti

krajon

, tužka

kravat

, šálka

kre

, stvořiti

kred

, věřiti

kresk

, růsti

kret

, křída

kri

, křik

kruc

, kříž

kudr

, šíti

kuir

, vařiti, kuchtiti

kuler

, lžíce

kulp

, vina

kun

, s

kupr

, měď

kur

, běh

kurac

, léčiti

kuragh

, smělý

kurten

, záslona

kusen

, poduška

kush

, ležeti

kutim

, zvyknouti

kuz

, strýc

kvankam

, ač

kvar

, čtyři

kvín

, pět

L.

la (l')

(člen)

labor

, práce

lac

, únava

lakt

, mléko

lam

, chromý

lamp

, lampa

land

, země

lang

, jazyk

lantern

, lucerna

largh

, široký

larm

, slza

las

, nechati

last

, poslední

laŭ

, dle

laŭd

, chvála

laŭt

, nahlas

lav

, mýti

lecion

, lekce

leg

, čísti

leggh

, zákon

leon

, lev

lern

, učití se

lert

, obratný

leter

, dopis

lev

, zdvihnouti

li

, on

liber

, svobodný, volný

libr

, kniha

lig

, spojití

lign

, dřevo

lingv

, řeč

lip

, ret

lit

, lůžko, postel

liter

, písmě

logh

, bydliti

lok

, místo

long

, dlouhý

lud

, hra

lum

, světlo, svítiti

lun

, luna, měsíc

lund

, pondělí

M.

magazen

, sklad

makul

, skvrna

mal

(opak)

malgraŭ

, přes, přec, ač

man

, ruka

mangh

, jísti

mar

, moře

mard

, úterek

mastr

, mistr

maten

, jitro

matur

, zralý

mem

, sám

memor

, vzpomínati

merit

, zásluha

merkred

, středa

met

, přidati

mez

, střed

mezur

, míra

mi

, já

miks

, míchat

mil

, tisíc

milit

, vojsko

mir

, diviti se

mizer

, bída

moder

, střídmy

modest

, skromný

mol

, měkký

mon

, peníze

monat

, měsíc (doba)

mond

, svět

mont

, hora

montr

, ukázati

mord

, kousati

morgaŭ

, zítra

mort

, umřítí

mosht

, milosti (titul)

mov

, pohyb

mult

, mnoho

mur

, zeď, stěna

murmur

, mumlati

mush

, moucha

N.

n

(akkusativ)

nagh

, plouti

najbar

, soused

nask

, roditi

naŭ

, devět

naz

, nos

ne

, ne

nebul

, mha

neces

, potřebný, nutný

negh

, sníh

nek

, ani

nenia

, žádný

neniam

, nikdy

nenie

, nikde

neniel

, nijak

nenies

, ničí

nenio

, nic

neniu

, nikdo

nep

, vnuk

nev

, synovec

ni

, my

nigr

, černý

nj

(viz str. 11.)

nobl

, šlechetný

nokt

, noc

nom

, jméno

nombr

, číslo

nov

, nový

nub

, mrak

nud

, nahý, holý

nuks

, ořech

nun

, nyní

nur

, jen

nutr

, živiti

O.

o

(podstat. jm.)

obe

, poslouchati

objekt

, předmět

obl

(-násobný)

obstin

, svéhlavý

odor

, vůně

ofend

, uraziti

ofer

, obětovati

oft

, často

ok

, osm

okaz

, přihoditi se

okul

, oko

okup

, obsaditi

ol

, než

ole

, olej

ombr

, stín

ombrel

, stinidlo

on

(zlomek)

ond

, vlna

oni

, man

onkl

, ujec

ont

(přech. bud. čin.)

op

(-mo, duope, dvojmo)

oportun

, příhodný

or

, zlato

ord

, pořádek

ordinar

, obyčejný

ordon

, poroučeti

orel

, ucho

os

(bud. čas)

ost

, kost'

ot

(přechod. bud. trp.)

ov

, vejce

P.

pac

, mír

paf

, střílet

pag

, plat

pagh

, stránka

pajl

, sláma

pal

, bled

palac

, palác, zámek

palp

, dotýkati se

palpebr

, oční víčka

pan

, chléb

pantalon

, kalhoty

paper

, papír

pardon

, odpustiti

parenc

, příbuzný

parker

, na paměť

parol

, mluvit

part

, část

pas

, minouti

pastr

, kněz

pash

, kráčet

patr

, otec

pec

, kus

pel

, puditi, hnáti

pen

, námaha

pend

, višeti

pens

, mysliti

pentr

, malovati

per

, skrze

perd

, ztratiti

permes

, dovoliti

pes

, vážiti

pet

, prositi

pez

, vážiti

pi

, zbožný

pied

, noha

pik

, píchati

pilk

, míč

pingl

, jehlice

pir

, hruška

plac

, místo

plach

, líbiti se

plafon

, strop

plank

, podlaha

plej

, nejvíce

plen

, pln

plend

, stěžovati si

plezur

, zábava

pli

, více

plor

, pláč

plum

, péro, peří

pluv

, déšť

po

, po (po 2, 3...)

polv

, prach

pom

, jablko

pont

, most

popol

, národ, lid

por

, pro

pord

, dvéře

port

, nésti

pork

, prase

post

, po, za

postul

, žádati

posh

, kapsa

posht

, pošta

pot

, hrnec

pov

, moci

prav

, právo, pravý

pregħ

, modlitba

prem

, tlačiti

pren

, bráti

prepar

, příprava

preskaŭ

, skoro

pres

, tisknouti

pret

, hotov

prezent

, představovati

pri

, o

printemp

, jaro

pro

, pro, za

profund

, hluboký

proksim

, blízký

promen

, procházka

promes

, slib

propon

, návrh

propr

, vlastní

prov

, pokus

prudent

, opatrn, rozumný

prunt

, půjčiti

pulv

, prach střelný

pulvor

, prášek [lék]

pun

, trest

pup

, loutka

pur

, čist

push

, strčiti, udeřiti

putr

, hníti

R.

rad

, kolo

radi

, paprsk

radik

, kořen

rakont

, vyprávěti

ramp

, lézti

rand

, kraj

rapid

, rychlý

raz

, škrabati

re

, opět, zpět

reg

, panovati

regn

, království, říše

regul

, pravidlo

regh

, král

rekt

, přímý, správný

rekompenc

, odměna

renkont

, potkati

renvers

, přehoditi

respond

, odpověď

rest

, zůstatí

ricev

, obdržeti

rich

, bohat

rid

, smích

rigard

, patřiti, hleděti

ring

, prsten

ripet

, opakovati

ripoz

, odpočívati

river

, řeka

romp

, lámati

rond

, kruh

rost

, péci

roz

, růže

rugh

, rudý, červený

S.

sabat

, sobota

sabl

, písek

sagh

, moudrý

sak

, pytel

sal

, sůl

salt

, skok

salut

, pozdrav

sam

, sám

san

, zdráv

sang

, krev

sankt

, svatý

sap

, mýdlo

sat

, syt

sav

, zachrániti

sci

, věděti

se

, jestliže

sed

, ale

segh

, sesle

sek

, suchý

sem

, síti, símě

semajn

, týden

sen

, beze

senc

, mysl

send

, poslati

sent

, cit

sep

, sedm

serch

, hledati

serpent

, had

serur

, zámek (nástroj)

serv

, sloužiti

ses

, šest

sever

, přísný

si

, se

sid

, seděti

sigel

, pečetiti

sign

, znamení

signif

, označiti

silent

, mlčeti

simil

, podobný

simpl

, jednoduchý

sinjor

, pán

skrib

, psáti

sku

, třásti

sobr

, střízliv

societ

, spolek

soif

, žízeň

sol

, samojediný

somer

, léto

son

, zvuk

songh

, sen

sonor

, zníti

sort

, osud

sovagh

, divoký

spec

, druh, rod

spetul

, zrcadlo

spir

, dech

sprit

, vtip

stal

, stáj

star

, státi

stel

, hvězda

stomak

, žaludek

strat

, silnice, ulice

sub

, pod

subit

, náhlý

such

, ssáti

sufer

, trpěti

sufich

, dostačiti

suk

, šťáva

suker

, cukr

sun

, slunce

sup

, polévka

super

, nad

supr

, horní

sur

, na

surd

, hluchý

surtut

, kabát

Sh.

shajn

, zdáti se

shancel

, hýbati

shangh

, měniti

shaŭm

, pěna

shel

, skořápka

sherc

, žert

shi

, ona

ship

, lod'

shir

, trhati

shlos

, zavíratí

shmir

, mazati

shnur

, šňůra

shpar

, šetřiti

shpruc

, prskati

shrank

, schránka

shtal

, ocel

shtel

, krásti

shtof

, látka

shton

, kámen

shtop

, cpáti

shtrump

, punčocha

shtup

, stupeň

shu

, střevíc

shuld

, dluh

shut

, sypati

shvel

, bobtnati

shvit

, potiti se

T.

tabl

, stůl

tabul

, tabule

tag

, den

tajlor

, krejčí

tamen

, přece

tapish

, koberec

taŭg

, hoditi se

te

, thé, čaj

tegment

, střecha

teler

, talíř

temp

, čas

ten

, držeti

tent

, zkoušeti

ter

, země

terur

, hrůza

tia

, takový

tial

, proto

tiam

, tehdy, pak

tie

, tam

tiel

, tak

tim

, bázeň

tio

, to

tiom

, tolik

tir

, táhnouti

tiu

, ten, onen

tol

, plátno

tomb

, hrob

tond

, stříhati

tondr

, hřmíti

tra

, skrze, přes

traduk

, překlad

tranch

, krájeti

trankvil

, klidný

trans

, přes

tre

, velmi

trem

, třásti se

tren

, vléci

tri

, tři

trink

, píti

tro

, příliš

tromp

, klam

trov

, naléztí

tru

, díra

tuj

, brzo, hned, tu

tuk

, sukno

tur

, věž

turment

, muka

turn

, točiti

tus

, kašlati

tush

, dotýkati se

tut

, celý

U.

u

(imperativ)

uj

(rostliny, vlast')

ul

(osoba)

um

(-um)

ung

, nehet

unu

, jeden

urb

, město

urs

, medvěd

us

(konjunktiv)

util

, užitečný

uz

, užívatí

V.

vaks

, vosk

van

, marný

vang

, tvář

vapor

, pára

varm

, teplý

vast

, širý

vaz

, nádoba

vek

, buditi

velk

, vadnouti

ven

, přijiti

vend

, prodati

vendred

, pátek

venen

, jed

vengh

, pomsta

venk

, zvítěziti

vent

, vítr

ventr

, břicho

ver

, pravda

verd

, zelený

verk

, dílo

verm

, červ

versh

, líti

vesper

, večer

vest

, oděv

veter

, povětrí, počas

vetur

, jeti

vi

, vy, ty

viand

, maso

vid

, viděti

vilagh

, ves

vin

, víno

vintr

, zima

violon

, housle

vir

, muž

vish

, čistiti

vit

, sklo

viv

, žíti

vizagh

, obličej

voch

, hlas

voj

, cesta

vok

, volati

vol

, vůle

vort

, slovo

vost

, ocas, chvost

vund

, raniti

Z.

zorg

, péče

Atentigo (permane enskribita en la libro):

Tiu ĉi verketo aperinta en la jaro 1890 estis eldonita en Pardubice (Bohemujo)
kaj skribita de Fr. Vlad. Lorenz. (La aŭtoro loĝas en 1931 en Rio de Janeiro.)

Ĝi estas la unua presaĵo skribita en ĉeka (bohema) lingvo pri Esperanto!

Překlad hořeního upozornění (v esperantu rukou vepsáno do knihy):

Tato knížečka, jež se objevila roku 1890, byla vydána v Pardubicích (Čechy) a napsal ji Fr. Vlad. Lorenz. (Autor roku 1931 žije v Rio de Janeiro.)

Je to první tisk v českém jazyce o Esperantu!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ÚPLNÁ UČEBNICE MEZINÁRODNÍ ŘEČI
DRA. ESPERANTA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE